

Jäätmekäitlustaristu jätkusuutlikusest

Peeter Eek
Keskkonnaministeerium
Jäätmeosakonna juhataja

Tallinn
15.02.2012

KESKKONNAMINISTEERIUM

Taustast

Jäätmekäitlustaristu (erinevalt veemajandusest) on valdavalt ehitatud viimase 10-15 a jooksul, st 'ajalooline' osa puudub (küll on vanad prügilad kuluna...)

- sektoris kiire areng - veel 2002 a Riigi J-kava käsitleb nõuetekohast ladestamist olulise ja kuludelt vastuvõetava lahendusena, J-põletus hinnati 'kättesaamatuks isegi kõigi teotusskeemidega'
- muutunud Rahvusvahelised nõuded, samuti majandusruum (SKP kiire tõus, energia ja toorainete hinnad!), on loonud viimase viie aastaga üsna erineva olukorra, sh on selge, et ladestamine ei ole pikaajaline alternatiiv....
- algselt on taristusse investeerinud märgatavalt enam avalik sektor, viimastel aastatel näeme väga suuri inveesringuid ka erasektoris (siin tuleks pigem eristada toetustega ja ilma arendatavaid projekte)

Pealisüleanded- ja küsimused

Jäätmekäitlus on arenenud 20 a jooksul erisuunaliselt - 1990date kiire erastamine ja KOVde osa langemine miinimumini, peale 2000 KOVde aeglane, kuid pidev tagasitulek (toomine?) J-käitlust korraldama - aga ka taristust looma ja käitama

Erasektori ettevõtted on olnud sellele erineval moel vastu, kuna pidevalt on rõhutatud ka avatud turu põhimõtet, erasektori investeeringute üldist kaitstust jne. Nii oleme jõudnud SUURE küsimuseni:

Kuidas ühildada vabaturu osalisi ja ärilisel alusel (=ilma toetusteta rajatud) J-käitlustaristut massiivse (80-90 %) Riigi poolse toetustega rajatud süsteemiga?

See on vastolude, allikas - ja need teravnevad....

KOVde juhitud süsteem või turumudel?

Üldise mudeli osas on teatud ebaselgus – kas tahame 1) selget KOVde kontrollitud ja avaliku toetusega loodud, J-käitlejatele otseseid käitluskoha piiranguid sead vaid jne süsteemi (nagu on Lätis ja Leedus) – 2) või siiski ettevõtlusvabadusele enam panustavat?

Nn majasisese tehingu keeld korraldatud Jäätmeveol (2010 sügis) lähtus selgelt J-käitlejate väitest, et nad on kogumistehnikasse investeerinud suuri summasid ja otsustav pööre kahjustaks neid tugevalt.... Lähtuti eelneva pt 2, sama rõhutab Konkurentsiamet.

Praeguseks on kahte MBT tehasesse ja ehitusel olevasse J-põletustehasesse investering ca **130 M€** (võrdluseks - Riik on uutesse tavajäätmete prügilatesse ladestamise teenuse osas investeerinud ca **13 M€** ...), ja need on tehtud suhtelise turuvabaduse tingimuste jätkumise eeldusel

Olulised muudatused seadusandluses, kui ka edasised massiivsed toetused teistele sarnastele arendustele, kahjustavad juba tehtud investeringuid nähtavalt.

KESKKONNAMINISTEERIUM

Kas see on probleem?

Üleinvesteeringud ?

Jah, on ilmne, et mitmed taristuobjektid on tegelikult üleinvesteeritud:

- 1) üledimensioneerimine (st isegi õigesti hinnatud ja tegelikult käideldava J-voo jaoks on rajatis liiga suur ja kallis - sama lahenduse oleks saanud odavamalt)
- 2) rajatis võis olla kavandatud jäätmevoo jaoks optimaalne - aga jäätmevoogu ei ole (või pole tegevusi selle tagamiseks, näit liigitikogumise korraldamine) – tulemuseks alakoormatus

Põhjused:

- 1) Eelmainitud ebaselgus üldises mudelis, sh eriti J-voogude suunamise teemal
- 2) KOVde Jäätmekavade nõrkus – arendatavad taristusobjektid on sageli põhjalikult läbianalüüsimata – mida on tegelikult vaja, mida annaks teha teise KOVde ja eraettevõtlikega koos jne? Tervikuna seisukoht, et 'J-käitlus = taristu', st eriti korraldavate meetmete alahindamine.
- 3) Konsultantide kohati küsitava kvaliteediga töö
- 4) KOVde koostöö nõrkus – 2-3 KOV arendavad projekti justkui laiemale piirkonnale, teised vaatavad pealt ja tõdevad hiljem probleemide korral 'meie ei tea midagi'...
- 5) Toetuse saamise lihtsus nõrgendab tulevaste kulude analüüsi soovi...

Kokkuvõte

Jäätmekäitlusektori väga tugev kontsentreeritus ja vertikaalne seotus (veo- ja töötlemise turu osas)

Peale 2010 a uue suuna saanud ettevõtjate õigus käitluskohta ise valida on mitmete taristuobjektide jätkusuutlikuse kahtluse alla asetanud...

Tervikuna vajab süsteem suuremat selgust;

- 1) kas selgem KOVde juhitud mudel (koos õigusega teatud tingimustel J-voogusid suunata)
- 2) või selgem vabaturumudel (paraku siis koos uutele sisenejatele väga kõrge turule sisenemise barjääriga)

Kuidas ka süsteemi ei muudeta, on ilmne, et üleinvesteeringute tõttu kaotab keegi – küsimus on kas pigem KOVde või erasektori poolel?

Täna tähelepanu eest!

Küsimused?

peeter.eek@envir.ee

KESKKONNAMINISTEERIUM